

5. Farber, B. A. (1985). The genesis, development and implications of psychological-mindedness in psychotherapists. *Psychotherapy*, 22(2), 170-177.
6. Kapp, C. A. (2000). Emotional intelligence and success in post-graduate studies: a pilot study. *SAJHE/SATHO*, 14(3), 151-60.
7. Murray, H. (1938). *Exploration in personality*. New York: Oxford University Press.
8. Nyklíček, I., & Denollet, J. (2009). Development and evaluation of the balanced index of psychological mindedness (BIPM). *Psychological Assessment*, 21(1), 32-44.
9. O'Connor, M. C., & Paunonen, S.V. (2007). Big five personality predictors of post-secondary academic performance. *Personality and Individual Differences*, 43, 971-90.
10. Pathak P, Joshi S (2017), Psychological Mindedness and Procrastination among University Students, *International Journal of Indian Psychology*, Volume 4, Issue 2, No. 86, ISSN:2348-5396 (e), ISSN:2349-3429 (p), DIP:18.01.021/20170402, ISBN:978-1-365-68609-2
11. Taylor, G.J., & Taylor, H.S. (1997). Alexithymia. In M. McCallum & W.E. Piper (Eds.), *Psychological mindedness: A contemporary understanding* (pp. 77-104). Munich: Lawrence Erlbaum Associates.
12. Tolar, A., & Reznikoff, M. (1960). A new approach to insight: A preliminary report. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 130, 286-296.

Одержано 29.02.2024

УДК 159.9

Катерина Михайлівна УСИК,

аспірантка Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-3799-8136>

СОЦІАЛЬНИЙ ІНТЕЛЕКТ У КОНТЕКСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розглянуто соціальний інтелект як здатність до розуміння оточуючих людей та грамотного вибудовування взаємин. Зазначено роль соціального інтелекту. Зазначено, що у ракурсі поліцейської діяльності соціальний сприяє успішній професійній адаптації, підвищенню впевненості в собі, розвитку комунікативної компетентності, перешкоджає проявам девіантної і емоційного вигоряння. Соціальний інтелект є істотним ресурсом підвищення стійкості поліцейських до стресу.

Ключові слова: соціальний інтелект, поліцейські, поліцейська діяльність, професійна адаптація, емоційне вигоряння, стрес.

Поняття «соціальний інтелект» вперше було введено в психологію Е. L. Thorndike у 1920 році. Згідно з думкою автора загалом у людини існує три види інтелекту: абстрактний інтелект — це здатність до розуміння та оперування абстрактними, математичними та вербальними символами; конкретний інтелект – здатність до розуміння та оперування об'єктами матеріального світу та соціальний інтелект. Останній Е. L. Thorndike визначив як здатність до розуміння оточуючих людей та грамотного вибудовування взаємин. На думку дослідника, соціальний інтелект характеризує ступінь мудрості людини у відносинах з оточуючими, її здатність домагатися власних цілей у міжособистісному спілкуванні за допомогою грамотно побудованої взаємодії. По суті, соціальний інтелект згідно з концепцією Е. L. Thorndike представляє весь спектр когнітивних здібностей, спрямованих на освоєння соціальних відносин [5].

Інший зарубіжний учений, який приділяв особливу увагу питанням міжособистісної взаємодії G. W. Allport, характеризував соціальний інтелект як адаптаційну здатність людини, що забезпечує конструктивні відносини з оточуючими людьми. Цей вид

інтелекту полягає у здатності виносити вірні судження щодо людей і прогнозувати розвиток ситуації спілкування виходячи з аналізу їх поведінки [1].

Г. Ю. Айзенк виділяє три види інтелекту: біологічний, психометричний та соціальний. Біологічний інтелект – це фізіологічна, біохімічна, гормональна основа інтелектуальних здібностей індивіда. Біологічний інтелект генетично успадковується. Психометричний інтелект заснований на біологічному, але при цьому великий внесок у його формування та розвиток вносять виховання, освіта, культурне середовище, соціальний статус. Соціальний інтелект, на думку Г.Ю. Айзенка, включає два попередні і проявляється у використанні їх з метою соціальної адаптації. При цьому соціальний інтелект є продуктом соціальної взаємодії, соціалізації та процесу засвоєння індивідом соціо-культурних норм [4].

Автор першого надійного тесту соціального інтелекту J.P. Guilford стверджував, що соціальний інтелект залежить від чинника загального інтелекту, а полягає у пізнанні поведінки. Автор виділив шість факторів пізнання поведінки: 1) здатність виділяти та розуміти вербальну та невербальну експресію у поведінці іншої людини; 2) пізнання класів поведінки: здатність визначати загальні властивості поведінки людини у потоці експресивної інформації; 3) пізнання відносин поведінки: здатність за наявною інформацією розуміти відносини між людьми; 4) пізнання систем поведінки: здатність розуміти та прогнозувати логіку розвитку комунікативної ситуації; 5) пізнання перетворень поведінки: здатність розуміти вербальну та невербальну поведінку в різних комунікативних ситуаціях; 6) пізнання результатів поведінки: здатність прогнозувати результати поведінки на основі актуальної інформації [2].

Robert J. Sternberg до поняття соціального інтелекту включив три аспекти: 1) здатність до вирішення практичних завдань (логічні міркування, аналіз ситуації, прийняття адекватних рішень, пошук необхідної інформації); 2) вербальні можливості (широкий словниковий запас, здатність ефективно спілкуватися з іншими людьми, здатність ясно висловлювати власні думки); 3) соціальна компетентність (наявність широкого кола інтересів, чуйність до потреб інших людей, здатність приймати оточуючих такими, якими вони є) [4].

R. Selman виділив п'ять стадій розвитку соціального інтелекту: 1. Нульова або до-соціальна стадія характеризується егоцентризмом, недиференційованою фізичною і психічною реальністю у дитини, відсутністю усвідомлення окремоті власних думок, вчинків від думок і вчинків оточуючих людей. 2. Перша стадія (суб'єктивізм) проявляється у диференціюванні зовнішнього та внутрішнього світу, виділенні власних думок, намірів та почуттів. 3. Друга стадія (рефлексивність) полягає у тому, що дитина здатна зайняти позицію іншої людини, орієнтація на самопізнання. 4. Третя стадія (взаємність) починається у передпідлітковому віці та характеризується розумінням взаємозалежності, взаємозумовленості, складності структури поведінки оточуючих людей. Поступово вибудовується у структуру ставлення до поведінки людей. 5. Четверта стадія (глибина) засвоєння способів цілеспрямованої побудови відносин із оточуючими людьми, усвідомлення різних рівнів близькості у міжособистісній взаємодії [3].

Розглянувши підходи основоположників до розуміння соціального інтелекту можна зробити висновок, що даний вид інтелекту характеризується трьома групами параметрів, що відбивають його зміст: 1) когнітивні параметри - соціальні знання, соціальна пам'ять, соціальна інтуїція та соціальне прогнозування; 2) емоційні параметри – соціальна виразність, співпереживання, здатність до саморегуляції; 3) поведінкові параметри – соціальне сприйняття, соціальна взаємодія, соціальна адаптація.

У професійній діяльності поліцейських соціальний інтелект відіграє чималу роль. Адже соціальні знання – це знання про людей, їх розуміння і поінформованість про правила соціальної взаємодії. Соціальна пам'ять - це здатність запам'ятовувати імена та особи людей. Здатність відчувати настрій оточуючих людей, визначати мотиви їхньої

поведінки. Для поліцейського важлива сформована соціальна інтуїція - вміння адекватно оцінювати поведінку у конкретній ситуації. Соціальне прогнозування відбиває здатність планувати власні дії, спостерігати процес свого розвитку, аналізувати його потенційні перспективи. Соціальна виразність визначається емоційною чутливістю, здатністю адекватно висловлювати свої емоції у соціумі, за необхідності контролювати їх. Співпереживання відбиває здатність поглянути на ситуацію з позиції іншої людини, подолати власний егоцентризм. Здатність до саморегуляції – вміння контролювати свою поведінку. Соціальне сприйняття полягає у вмінні слухати співрозмовника, розуміти гумор. Соціальна взаємодія – готовність здійснювати спільну діяльність з іншими членами соціуму. Соціальна адаптація відбиває здатність уживатися з іншими, встановлювати конструктивні соціальні контакти.

Таким чином, у професійній діяльності поліцейських забезпечує здатність вибудовувати конструктивні відносини з оточуючими людьми у контексті службової діяльності на основі вербальної та невербальної інформації. Соціальний інтелект сприяє успішній професійній адаптації поліцейських, підвищенню їх впевненості в собі, розвитку комунікативної компетентності, перешкоджає проявам девіацій і емоційного вигорання. Тобто, соціальний інтелект є істотним ресурсом при вибудовуванні відносин з оточуючими і може сприяти підвищенню стійкості поліцейських до стресу.

Список бібліографічних посилань

1. Allport G. W. Pattern and growth in personality. New York: Holt Rinehart and Winston. 1961. <https://psycnet.apa.org/record/1962-04728-000>
2. Guilford J.P. The nature of human intelligence. NY. : Norton, 1967. 261 p. <https://psycnet.apa.org/record/1967-35015-000>
3. Selman R. The growth of interpersonal understanding developmental and clinical analysis. N. Y. : Acad.Press, 1995. 343 p.
4. Sternberg Robert J. Beyond IQ: A triarchic theory of human intelligence / Robert J. Sternberg. Cambridge: Cambridge University Press. 1987. XVI. 411 p. https://books.google.com.ua/books/about/Beyond_IQ.html?id=jmM7AAAAIAAJ&redir_esc=y
5. Thorndike E. L. Intelligence and its uses. *Harper's Magazine*. 1920. № 140. P. 227-235. <https://gwern.net/doc/iq/1920-thorndike-2.pdf>

Одержано 28.02.2024

УДК 159.92

Марія Вікторівна ДУМЕНКО,

слухачка магістратури факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ

СТРЕСОСТІЙКІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ОСОБИСТОСТІ

Розглянуто особливості структури психологічного благополуччя особистості та значення стресостійкості для його підтримки на оптимальному рівні.

Ключові слова: *стресостійкість, психологічне благополуччя, стрес-фактори.*

Нажаль, сьогодні стрес є невід'ємною частиною повсякденного життя сучасної людини. Події останніх років: локдаун, віддалена робота, страх пов'язаний з ризиком захворіти Covid-19, повномасштабне вторгнення російських військ, окупація окремих територій країни, велика кількість смертей та руйнувань, вимушена міграція, неможливість підтримувати звичний рівень спілкування та соціальної активності призвели не лише до зниження рівня життя, суттєвих змін на рівні цілих областей, але й суттєво вплинули